

12. Gardiner A. H. Adoption extraordinary / Alan H. Gardiner // The journal of Egyptian archaeology. – 1941. – Vol. 26. – P. 23-29.
13. Шевченко О. О. Історія держави і права зарубіжних країн / О. О. Шевченко. – Київ, 2010. – 296 с.
14. Крижанівський О. П. Історія Стародавнього Сходу / О. П. Крижанівський. – К.: Либідь, 2009. – 592 с.

Бедрий М. Обычное право Древнего Египта: некоторые историко-правовые аспекты.

Статья посвящена отдельным историко-правовым аспектам обычного права Древнего Египта. Обычное право Древнего Египта базировалось на религиозном мировоззрении, определяя содержание значительной части общественной жизни этого государства – неограниченности монархической власти, божественного смысла судопроизводства, а также регулирования гражданских, семейных и уголовных правоотношений и т.п. Проанализированы древнеегипетские обычаи: перевоплощения Ка, суд оракула, тайны имени, залога мумии, фиктивного усыновления, старшего наследника, брака между родственниками и телесных наказаний. Основу правовой системы Древнего Египта составляли обычно-правовые нормы, сложившиеся в древнейшие времена, которые впоследствии подверглись наслоениям последующих эпох и просуществовали вместе с древнеегипетской государственностью несколько тысячелетий.

Ключевые слова: правовой обычай, Древний Египет, суд оракула, фиктивное усыновление, телесные наказания.

Bedriy M. Customary Law of Ancient Egypt: Some Historical-legal Aspects. The article is devoted to some historic-legal aspects of customary law of Ancient Egypt. Customary law of Ancient Egypt, which was based on a religious worldview, determines the content of a large part of the social life of this state – the justification unboundedness monarchy, the divine essence of justice, and also the regulation of civil, criminal and family relationships and so on. Ancient Egyptian customs are analyzed: reincarnation of Ka, court of oracle, mysteries name, collateral of mummy, fictitious adoption, senior heir, marriage between relatives and corporal punishments. The basis of the legal system of Ancient Egypt were customary-legal norms, formed in ancient times, wich later suffered layers of other eras and existed with Egyptian statehood until several thousands years.

Key words: legal custom, Ancient Egypt, court of oracle, false adoption, corporal punishment.

УДК 340.15(4+477)

О. Лаба

**Теоретико-правові дослідження захисту прав і свобод людини
в рамках Ради Європи**

Проаналізовано роль і місце Ради Європи у вирішенні проблем захисту прав і свобод людини на сучасному етапі. Приділено увагу аналізу джерельної бази та нормативних документів Ради Європи з прав людини. Досліджено основні напрямки приведення національного законодавства у відповідність до європейських стандартів. Запропоновано до основних факторів підвищення дієвості механізму захисту прав людини віднести: створення ефективних контрольних процедур поновлення порушених прав; вдосконалення правової бази з регулювання та захисту прав і свобод людини на національному та міжнародному рівнях, вдосконалення механізму реалізації конституційних прав і свобод; поширення інформації про права та свободи людини; надання допомоги професійними юристами, що розробляють підходи до вирішення проблеми прав людини, парламентарям та населенню; підвищення рівня правової культури і свідомості всіх суб'єктів права.

Ключові слова: Рада Європи, права і свободи людини, Європейський Суд, Європейська конвенція з прав людини, міжнародне право.

Постановка наукової проблеми та її значення. Питання прав і свобод людини на сьогодні є найважливішою проблемою внутрішньої та зовнішньої політики усіх держав світової спільноти. Саме стан справ у сфері забезпечення прав і свобод, їх практичної реалізації є тим критерієм, за яким оцінюється рівень демократичного розвитку будь-якої держави і суспільства в цілому.

Проблема прав людини сьогодні набула надзвичайної гостроти. І якщо раніше відносини у сфері реалізації, охорони й захисту прав людини регулювалися переважно внутрішньодержавним

правом, то зараз вони стали повноцінним об'єктом «опіки» міжнародного права. Це неминуче пов'язано з інтенсифікацією й ускладненням контактів між відповідними нормами міжнародного й національного права. Тому кожна держава повинна створити ефективні юридичні механізми опосередкування таких контактів, а, відповідно, й реалізації взятих на себе міжнародно-правових зобов'язань щодо прав людини та їх захисту.

Але в той самий час права людини, незважаючи на їх безперечну найвищу цінність у правовій демократичній державі, не можуть бути зведені в абсолют і бути завжди й в усіх випадках недоторканими.

Однією з найстаріших регіональних організацій, діяльність яких спрямована на захист прав людини, є Рада Європи. Вона була утворена після закінчення Другої світової війни 5 травня 1949 року в Лондоні з метою, яку стаття I Статуту Ради Європи визначає як «збереження і подальшу реалізацію прав людини і основних свобод».

Спочатку до складу Ради Європи входили десять країн. Але з часом авторитет цієї міждержавної організації зростає і все більше країн вступають до її складу.

Головними органами Ради Європи є Комітет міністрів, який складається з міністрів закордонних справ усіх держав-членів, Парламентська Асамблея, до складу якої входять делегації парламентарів, які призначаються парламентом кожної країни. Комітет міністрів і Парламентську Асамблею обслуговує Секретаріат, який працює під керівництвом Генерального секретаря, що обирається Парламентською Асамблеєю. До складу органів Ради Європи входить також Конгрес місцевих і регіональних органів влади Європи, який утворюється з національних делегацій – обраних представників цих органів влади країн-членів. Одним з найважливіших органів Ради Європи є Європейський суд з прав людини.

Комітет міністрів організує міжурядове співробітництво для розвитку демократії, верховенства права, утворення єдиного європейського правового і культурного простору і захисту прав людини. Його рішення є обов'язковими для країн-членів Ради Європи.

Парламентська Асамблея є політичним форумом для публічного обговорення загальноєвропейських проблем, висування політичних ініціатив, що сприяють співробітництву. Вона є консультативним органом, рекомендації якого стають підставою для діяльності Комітету Міністрів. Конгрес місцевих і регіональних органів влади сприяє європейському співробітництву на місцевому і регіональному рівнях.

Головною функцією Європейського суду є захист прав і свобод людини, гарантованих Європейською конвенцією про права людини і основні свободи.

21 вересня 1999 року Парламентська Асамблея Ради Європи обрала першого Верховного комісара Ради Європи з прав людини. Завдання Верховного комісара полягає в сприянні просвіті та інформуванню в сфері прав людини, в сприянні правам людини і в попередженні порушень прав людини.

Правовою основою, на якій працює Рада Європи, є, крім загальних норм міжнародного права, Статут цієї організації і Європейська конвенція про захист прав людини і основних свобод, підписання і виконання яких є обов'язковою умовою вступу і перебування у Раді Європи. Крім цієї конвенції, Рада Європи за 50 років існування прийняла ще цілу низку важливих міжнародних конвенцій (їх загальна кількість налічує більш ніж 150), які утворюють правову основу її діяльності. Це, наприклад, такі конвенції, як: Європейська соціальна хартія, Європейська конвенція про запобігання тортурам і нелюдському чи принижуючому поведженню або покаранню, Рамкова конвенція про захист національних меншин, Європейська хартія регіональних мов або мов меншин, Європейська культурна хартія і деякі інші.

Особливістю системи захисту, яку створила Рада Європи, є те, що вона стала першою міжнародною організацією, яка визнала право людини звертатися за захистом своїх прав до міжнародного співтовариства і передбачила можливість захисту цих прав з допомогою суду.

Європейська конвенція про права людини та основні свободи була підписана у Римі 5 листопада 1950 року і набрала чинності 3 вересня 1953 року після її ратифікації вісьма країнами. В переліку основних прав і свобод людини, які бере під свій захист Конвенція, був врахований зміст Загальної декларації прав людини. Головні риси механізму застосування Європейської конвенції полягають у тому, що вона: 1) надала можливість громадянам звертатися за захистом прав, гарантованих Конвенцією, до Європейської комісії з прав людини (далі – Комісія); 2) визначила можливість розгляду таких звернень Європейським судом з прав людини (далі – Суд). Розгляньмо цей механізм більш докладно:

1) Комісія приймає заяви від будь-якої особи, неурядової організації або групи осіб про

порушення однією з держав-членів Ради Європи прав, викладених у Європейській конвенції.

2) Комісія вивчає ці заяви з точки зору прийнятності або неприйнятності. Неприйнятними визнаються заяви: 1) що стосуються справ, у яких заявник не вичерпав всіх національних засобів захисту своїх прав; 2) якщо після прийняття остаточного рішення національними органами у цій справі пройшло більше ніж шість місяців; 3) якщо заява анонімна; 4) якщо вона не сумісна з положеннями Європейської конвенції, явно необґрунтована або є зловживанням права на оскарження; 5) якщо заява порушує те саме питання, що вже було розглянуто Комісією або вирішено шляхом іншої процедури міжнародного розслідування чи врегулювання.

3) Неприйнятні заяви відхиляються, прийнятні заяви направляються Комісією до представника держави, проти якої спрямована заява, для досягнення дружнього врегулювання.

4) Якщо дружнє врегулювання досягається, справа припиняється. Якщо дружнього врегулювання не досягнуто, Комісія складає доповідь про факти порушень прав людини і направляє її до Комітету Міністрів Ради Європи.

5) Комітет Міністрів протягом трьох місяців більшістю у дві третини голосів вирішує, чи мало місце порушення Конвенції, і визначає, що повинна зробити держава-порушник для відновлення порушених прав.

6) Якщо таке рішення Комітетом Міністрів не було прийняте, то заява передається до Суду. Заяву до Суду можуть передати: а) Комісія; б) країна, громадянин якої є вірогідною жертвою порушення прав; в) країна, на яку подана скарга.

Як ми бачимо, це досить складна і довготривала процедура. У зв'язку із зростанням кількості країн-членів і Ради Європи і заяв від громадян про порушення їх прав, постало питання про реформування цієї процедури. Протоколи № 11 і 9, які відкриті для підписання і ратифікації країнами-членами Ради Європи, після набуття ними чинності передбачають такі зміни цієї процедури: по-перше, ліквідується Комісія і справи відразу будуть поступати на вивчення і розгляд до Суду; по-друге, самі громадяни, неурядові організації, групи громадян набувають право передавати свою справу до Суду.

Вступ нової країни до складу Ради Європи пов'язаний не тільки з визнанням нею вимог Статуту і Європейської конвенції про захист прав людини, але й з визначенням тих кроків, які держава зробить у напрямку приведення законодавства у відповідність до європейських стандартів. Наприклад, під час вступу нашої країни до Ради Європи вона прийняла на себе наступні зобов'язання:

1) Підписати на момент вступу Європейську конвенцію з прав людини; протягом одного року ратифікувати Конвенцію та протоколи № 1, 2, 4, 7 та 11 до неї; до набрання чинності Протоколом № 11 визнати право особи звертатися до Європейської комісії з прав людини, а також визнати обов'язковість юрисдикції Європейського Суду з прав людини (ст. 25 та 46 Конвенції). Наша країна 11 вересня 1997 року ратифікувала Європейську конвенцію і протоколи № 1, 4, 7 до неї. Вона також: визнала право громадян України звертатися до Європейського Суду і обов'язковість його юрисдикції.

2) Протягом одного року з моменту вступу підписати та протягом трьох років ратифікувати Протокол № 6 Європейської конвенції з прав людини, який передбачає скасування смертної кари в мирний час, та ввести мораторій на виконання смертного вироку, який набуває чинності з моменту вступу. Наша країна 5 травня 1997 року підписала Протокол № 6, але й досі його не ратифікувала. Слід відзначити, що серед країн-членів Ради Європи на кінець 1999 року не ратифікували цей протокол Албанія, Польща, Росія, Турція. Взагалі цей процес досить складний і потребує часу. Навіть країни-давні члени Ради Європи досить недавно ратифікували цей протокол (Франція – у 1986 р., Італія – у 1988 р., Німеччина – у 1989 р., Великобританія – у 1999 р.). Були також небезпідставні закиди до нашої країни відносно додержання мораторію на виконання смертних вироків, що, безумовно, не сприяло зростанню міжнародного авторитету України.

3) Протягом одного року з моменту вступу до Ради Європи підписати та ратифікувати Європейську конвенцію про запобігання тортурам, нелюдському та такому, що принижує гідність, поводженню або покаранню. Наша країна ратифікувала цю конвенцію 5 травня 1997 року.

4) Протягом одного року з моменту вступу до Ради Європи підписати та ратифікувати Європейську рамкову конвенцію про захист прав національних меншин. Наша країна ратифікувала її 26 січня 1998 року.

5) Протягом одного року з моменту вступу підписати та ратифікувати Європейську хартію місцевого самоврядування і Хартію регіональних мов та мов національних меншин. Парламент нашої країни ратифікував Хартію регіональних мов у грудні 1999 року.

Як ми бачимо, значну кількість своїх зобов'язань перед Радою Європи Україна виконала. Але це тільки початок досить складного і довготривалого процесу приведення нашого законодавства і

роботи правоохоронної системи у відповідність до європейських стандартів. Головне те, що вже сьогодні громадяни України мають можливість користуватися системою захисту прав і свобод людини, яку створила Рада Європи.

Основна мета і завдання статті полягає в аналізі історіографічної літератури щодо ролі і місця Ради Європи із вирішення проблем захисту прав і свобод людини на сучасному етапі.

Виклад основного матеріалу. Права людини – це соціальна спроможність людини вільно діяти, самостійно обирати вид та міру своєї поведінки з метою задоволення своїх різнобічних матеріальних та духовних потреб шляхом користування певними соціальними благами в межах, визначених законодавчими актами [25, с. 18].

Захист прав людини є одним з головних завдань міжнародної спільноти. Тому в цій галузі існує близько 300 декларацій, конвенцій, хартій, у різний час створених і визначених світовим співтовариством.

Аналіз дослідження цієї проблеми. Багато фахівців з державного управління; політології, соціології, міжнародного права, міжнародних відносин приділяли і приділяють велику увагу даній проблемі і безпосередньо присвячували свої праці. У Західній та Центральній Європі і Росії накопичено багатий матеріал наукового та освітнього характеру, який присвячено політико-правовим проблемам діяльності Ради Європи, функціонуванні її інститутів, праву Ради Європи, зокрема в галузі захисту прав людини. Передусім слід відзначити роботи Л. Архіпової [23, с. 128], С. Глотова [6, с. 450], О. Павличенко [26, с. 88], в яких детально розглянуто організацію та функціонування основних контрольних механізмів забезпечення прав людини, створених у рамках Ради Європи: Європейського Суду з прав людини та Комітету Міністрів. У цих дослідженнях всебічно проаналізовано найважливіші документи Організації в цій галузі – Європейська конвенція про захист прав людини та основних свобод 1950 р. та Європейська соціальна хартія 1961 р., а також заходи, яких вжила Рада Європи для розвитку та заохочення прав людини, висвітлюються програми допомоги східно-європейським державам та відносини Ради з міжурядовими і неурядовими організаціями в галузі прав людини.

Слід відзначити, що сьогодні значну увагу дослідників приділено розробленню проблеми порушення прав людини. Серед таких праць можна виділити роботи С. Глотова, Е. Петренко [5, с. 344], В. Карташкіна [12, с. 90], П. Рабіновича [24, с. 450], в яких розкрито організацію та роботу Європейського Суду з прав людини, відтворено детальну схему проходження індивідуальних і міждержавних справ про порушення Європейської конвенції на міжнародному рівні, а також проаналізовано винесені Європейським Судом рішення щодо конкретних справ. Окремі аспекти діяльності Європейського Суду з прав людини відображено в статтях К. Андріанова [1, с. 34], Р. Бернхардта [3, с. 58], М. Кучіна [17, с. 23], де головну увагу дослідників зосереджено на проблемі застосування прецедентних рішень Європейського Суду країнами-членами Ради Європи.

Особливу увагу привертають дослідження наукового співробітника Норвезького інституту прав людини Донни Гом'єн «Короткий путівник Європейської конвенції з прав людини» та «Європейская конвенция о правах человека и Европейская социальная хартия: право и практика», в яких висвітлено чимало питань і проблем стосовно захисту прав людини, що виникали в державах-членах протягом останніх десятиріч (порушення соціальних прав та прав національних меншин, прояви дискримінації), і підходи до їх вирішення з боку органів Європейської конвенції [7; 8]. Але в цих працях розглянуто лише юриспруденцію та процедури Європейського Суду з прав людини, не розглянуто ініціативи щодо прав людини, вироблені політичними установами Ради Європи.

У монографіях правознавців К. Галлагера [4; с. 95], М. Дженіс [10, с. 583], В. Карташкіна [13, с. 236], І. Лишини [18; с. 112] досліджено діяльність Ради Європи з прав людини порівняно з іншими міжнародними інститутами, які займалися і займаються вирішенням питань у цій сфері. Погляди авторів збігаються на тому, що створена в рамках Ради Європи система захисту прав людини є найбільш ефективною серед усіх, що діють зараз.

Значну увагу ролі Ради Європи щодо проблем, захисту соціальних прав приділено в працях Г. Кенні [14, с. 34], Є. Лукашевої [19, с. 147], С. Моргана [21, с. 3], а також в монографії за редакцією В. Горбатенка [11, с. 332] та навчальному посібнику «Політика європейської інтеграції» [22; с. 512], де викладено чітко уявлення про соціальну державу та значення соціальних прав, а також показують роботу контрольного механізму щодо захисту цих прав у рамках Європейської соціальної хартії 1961 р. та основних інституцій Євросоюзу. Дослідники прийшли висновку, що забезпечення соціальної справедливості та рівноправності в Європі може бути досягнуто шляхом розширення соціальних програм і з залученням до цього відповідних міжурядових і неурядових організацій.

Першою спробою комплексного аналізу конституційних, правових аспектів співробітництва

України з Радою Європи стала монографія В. Мармазова та І. Піляєва «Україна в політико-правовому просторі Ради Європи: досвід і проблеми», видана до 50-річчя Ради Європи [20]. У ній аналізуються основні міжнародно-договірні документи Ради Європи, на яких базується її ідеологія і практична діяльність, а також загальноєвропейські стандарти, яким у найближчому майбутньому повною мірою має відповідати правова система України. Але в цій роботі дослідники ще не приділяють особливої уваги функціонуванню структурних механізмів Ради Європи щодо забезпечення прав людини.

Певне значення для вивчення діяльності інституцій Європейського Союзу має навчальний посібник «Конституційне право зарубіжних країн», яке було підготовлено колективом авторів Національної юридичної академії ім. Ярослава Мудрого [16]. У цій роботі, поряд із такими проблемами, як поняття конституційно-правового регулювання, державна політика, політичні партії та політичні системи, політичні режими, державний устрій, форми правління, вищі та місцеві органи влади, автори В. Стешенко та Р. Хорольський у розділі «Особливості конституційного права держав-членів Європейського Союзу» розкривають найважливіші аспекти правової природи Європейського Союзу та правового статусу громадян Європейського Союзу.

Продовжуючи вивчення діяльності Ради Європи в забезпеченні прав людини, слід звернути увагу на монографію М. Антоновича [2, с. 460], яка присвячена аналізу участі України в європейській системі захисту прав людини з точки зору розвитку прав людини в Україні, а також відповідності українського законодавства загальноєвропейським нормам щодо прав людини.

Особливого значення у зв'язку з цим набувають проблеми державного управління процесами європейської та євроатлантичної інтеграції, зокрема інституційно-правові аспекти європейської інтеграції України, особливо з питань захисту прав людини.

Являє значний інтерес підручник «Правова та інституційна основи Європейського Союзу» [9]. У підручнику на основі новітніх матеріалів висвітлено історичні та сучасні євроінтеграційні реалії, зокрема концептуальні підходи до європейської інтеграції. Автори змогли по-новому подати характеристику правової і інституційної основ ЄС, розкрити особливості процесу прийняття рішень і застосування законодавства в ЄС, проблеми національного суверенітету і питання зовнішньої політики ЄС.

Таким чином, аналіз опрацьованої літератури показує, що права людини та їх захист посідають головне місце в працях багатьох учених, які намагаються детально, глибоко і змістовно, кожен зі своєї позиції, висвітлити той чи інший аспект цієї проблеми. Але, на нашу думку, більш детального дослідження потребує питання, пов'язане із діями Ради Європи в боротьбі з дискримінацією, котре, у зв'язку з відсутністю відповідної правової бази, в недостатній мірі розглядається сучасними дослідниками.

Висновки та перспективи подальшого дослідження. За останні роки Європейський Союз пройшов тривалий шлях становлення своєї власної системи захисту прав людини: від повного відхилення ідеї, що захист прав людини може користуватися і перевагою перед положеннями права ЄС до розробки власного каталогу прав людини, яким стала Хартія основних прав. Це ставить перед Україною питання про необхідність удосконалення власної системи захисту прав людини, оскільки відповідно до критеріїв вступу до ЄС лише держава із відповідним рівнем дотримання прав та основних свобод людини може стати повноправним членом Євросоюзу.

Політико-правові реалії сьогодення переконують у необхідності створення дієвих юридичних механізмів, які дозволяють окремим особам, різним соціальним групам, громадянському суспільству повною мірою реалізовувати свої конституційні права і свободи.

На нашу думку, найбільш досконалим та ефективним регіональним механізмом захисту прав і свобод людини є Європейський конвенційний та інституційний механізми.

Ця позиція підкріплюється ст. 3 Статуту Ради Європи, в якій проголошується визнання таких базових принципів права, як верховенство права, здійснення прав та основних свобод людини тощо.

Ми пропонуємо до основних факторів підвищення дієвості роботи механізму захисту прав людини віднести: створення ефективних контрольних процедур поновлення порушених прав; вдосконалення правової бази з регулювання та захисту прав і свобод людини на національному та міжнародному рівнях, вдосконалення механізму реалізації конституційних прав і свобод; поширення інформації про права та свободи людини; надання допомоги професійними юристами, що розробляють підходи до вирішення проблеми прав людини, парламентарям та населенню; підвищення рівня правової культури і свідомості всіх суб'єктів права. Дотримання прав людини, поширення інформації про існуючі стандарти і забезпечення того, щоб люди знали про свої права, – це ті зобов'язання, що держави узяли на себе добровільно. Саме такі дії мають бути втілені в конкретну справу – захисту прав і свобод людини.

Джерела та література

1. Андріанов К. До питання про юрисдикцію Європейського Суду з прав людини / К. Андріанов // Право України. – 2000. – № 11. – С. 34-42.
2. Антонович М. Україна в міжнародній системі захисту прав людини / М. Антонович. – К.: КМ АCADEMIA, 2000. – 460 с.
3. Бернхардт Р. Европейский Суд по правам человека в Страсбурге: новый этап, новые проблемы / Р. Бернхардт // Государство и право. – 1999. – № 7. – С. 58-70.
4. Галлагер К. Європа – це більше, ніж ви думаєте / К. Галлагер. – К.: Наук. думка, 1999. – 95 с.
5. Глотов С. А. Права человека и их защита в Европейском Суде / С. А. Глотов, Е. Г. Петренко. – М.: Юрист, 2000. – 344 с.
6. Глотов С. А. Совет Европы как политико-правовой институт / С. А. Глотов. – Краснодар: Право, 1999. – 450 с.
7. Гомьен Д. Европейская конвенция о правах человека и Европейская социальная хартия: права и практика / Д. Гомьен. – М.: МНИМП, 1998. – 598 с.
8. Гом'єн Д. Короткий путівник Європейською конвенцією з прав людини / Д. Гом'єн. – Львів: Кальварія, 2000. – 172 с.
9. Грицяк І. А. Правова та інституційна основи Європейського Союзу: підручник / І. А. Грицяк, В. В. Говоруха, В. Ю. Стрельцов; [за заг. ред. М. Бойцуна, І. Грицяка, Я. Мудрого та ін.]. – Х.: Вид-во ХарРІНАДУ «Магістр», 2009. – 620с.
10. Дженіс М. Європейське право у галузі прав людини: джерела і практика застосування / М. Дженіс, Р. Кей, Е. Бредлі. – К.: АртЕк, 1997. – 583 с.
11. Європейська інтеграція України: Політико-правові проблеми: [монографія] / за ред. В. П. Горбатенка. – К.: ТОВ «Видавництво «Юридична думка», 2005. – 332с.
12. Карташкін В. А. Как подать жалобу в Европейский Суд по правам человека / В. А. Карташкін. – М.: Норма-Инфра, 1998. – 90 с.
13. Карташкін В. А. Права человека в международном и внутригосударственном праве / В. А. Карташкін. – М.: Норма-Инфра, 1995. – 236 с.
14. Кенни Т. Защита социальных прав в Европе. Как неправительственные организации могут использовать Европейскую социальную хартию / Т. Кенни. – М.: МНИМП, 1998. – 34 с.
15. Колісник В. П. Право людини на збереження національної ідентичності як передумова досягнення міжнародної злагоди / В. П. Колісник // Права людини в Україні. – К., 1995. – Вип. 11. – С. 11-16.
16. Конституційне право зарубіжних країн: [навч. посіб.] / [М. С. Горшеньова, К. О. Закоморна, В. О. Ріяка та ін.]; за заг. ред. В. О. Ріяки. – 2-е вид. доп. і перероб. – К.: Юрінком Інтер, 2004. – 544 с.
17. Кучин М. В. Прецедентное право Европейского Суда по правам человека: к вопросу о юридической природе / М. В. Кучин // Совет Европы и Россия. – 2000. – № 2. – С. 23-26.
18. Лишина И. Ю. Международные механизмы защиты прав человека / И. Ю. Лишина. – Х.: Фолио, 2001. – 112 с.
19. Лукашева Е. А. Социальное государство и защита прав человека / Е. А. Лукашева. – М.: Права человека, 1994. – 147 с.
20. Мармазов В. Є. Україна в політико-правовому просторі Ради Європи: досвід і проблеми / В. Є. Мармазов, І. С. Піляєв. – К.: Вентурі, 1999. – 400с.
21. Морган С. Європейська соціальна хартія як інструмент забезпечення соціальних прав людини / С. Морган // Соціальна політика і соціальна робота. – 1999. – № 3. – С. 3-8.
22. Політика європейської інтеграції: [навч. посіб.] / за ред. проф. В. Г. Воронкової. – К.: ВД «Професіонал», 2007. – 512 с.
23. Права человека: постоянная задача Совета Европы / под ред. Л. Архиповой. – М.: Права человека, 1996. – 128 с.
24. Рабінович П. М. Практика Європейського Суду з прав людини / П. М. Рабінович. – Львів: Кальварія, 1997. – 450 с.
25. Рабінович П. М. Основоположні права людини: соціально-антропна сутність, змістова класифікація / П. М. Рабінович // Право України. – 2010. – № 2. – С. 18-23.
26. Рада Європи: Діяльність і здобутки / за ред. О. Павличенко. – К.: Міжнародні відносини, 1999. – 88 с.

Лаба О. Теоретико-правовые исследования защиты прав и свобод человека в рамках Совета Европы. В этой статье проанализированы роль и место Совета Европы в решении проблем защиты прав человека. Особое внимание уделено анализу нормативных актов Совета Европы по правам человека. Автор представляет основные направления приведения национального законодательства в соответствие с европейскими стандартами. К основным факторам повышения эффективности механизма защиты прав человека относятся: создание эффективных процедур контроля и восстановления прав; совершенствование нормативно-правовой базы для регулирования и

защиты прав и свобод человека на национальном и международном уровнях, совершенствование механизма реализации конституционных прав и свобод; распространение информации о правах и свободах человека; оказание помощи юристам-профессионалам, парламентариям и представителям общественности, которые разрабатывают подходы к решению проблем в области прав человека; повышение уровня правовой культуры и сознания всех субъектов.

Ключевые слова: Совет Европы, права и свободы человека, Европейский Суд, Европейская конвенция по правам человека, международное право.

Laba O. Theoretical and Legal Study of Human Rights Protection within the Council of Europe. The role and place of the Council of Europe in solving the problems of human rights protection today are analyzed in this article. A special attention is paid to the analysis of sources and regulations of the Council of Europe Human Rights. The main areas of bringing national legislation in line with European standards are presented by the author. A major factor to improve the efficiency of the mechanism of protection of human rights include: the establishment of effective control procedures redress; improving the legal framework for the regulation and protection of human rights and freedoms at the national and international levels, improving the mechanism for implementing the constitutional rights and freedoms; dissemination of information on human rights and freedoms; assisting legal professionals, parliamentarians and public representatives, who develop approaches to addressing human rights issues, parliamentarians and the public; increase the level of legal culture and consciousness of all entities.

Key words: Council of Europe, human rights and freedoms, the European Court, the European Convention on Human Rights, International Law.

УДК 35.072.6:34(477)

Т. Наливайко

Здійснення громадського контролю за процесом очищення влади в Україні

Наукова стаття присвячена дослідженню основним засадам здійснення громадського контролю за процесом очищення влади в Україні. Розглядається позитивний досвід діяльності громадських рад при органах державної влади у інших державах. Досліджується порядок створення та функціонування Громадської ради з питань люстрації при Міністерстві юстиції України. Аналізуються основні правові засоби контролю Громадської ради за процесом люстрації. Визначаються напрямки удосконалення механізму участі громадськості у процесі очищення влади. Подальше вдосконалення механізмів здійснення громадського контролю за люстрацією має здійснюватись шляхом забезпечення участі інститутів громадського контролю при прийнятті рішень органами державної влади, відпрацювання правових та організаційних механізмів відповідальності підконтрольних об'єктів громадського контролю, підвищення професійного рівня, спеціалізації громадських контролерів за процесом очищення влади, здійснення контролю та запровадження певних механізмів запобігання корупції в їхньому середовищі.

Ключові слова: громадський контроль, громадські ради, засади громадського контролю, люстрація.

Постановка проблеми. Поняття демократичної держави передбачає, що джерелом влади в країні є народ, який безпосередньо або через представників здійснює владу, а також контролює здійснення влади своїми представниками. Звідси впливає право громадян контролювати діяльність органів виконавчої влади і відповідний обов'язок державних органів інформувати громадян про свою діяльність, тобто діяти відкрито та прозоро. Активні прагнення народу до реформи і вдосконалення системи органів публічної влади, забезпечення високого професіоналізму і чесності державних службовців вимагають прийняття владними структурами відповідних управлінських рішень. А тому особливого значення сьогодні набуває питання забезпечення ефективного контролю громадян над органами, що уповноважені на здійснення люстрації влади.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблемам та напрямкам громадського контролю присвятили свої праці наступні науковці: С. Ф. Денисюк, А. С. Крупник, С. М. Кушнір, С. А. Косінов, І. О. Сквірський, Я. Ю. Кондратьєв, С. С. Вітвіцький, Л. П. Рогатіна та ін. Питання здійснення люстрації вивчали: О. Г. Степаненко, В. П. Горбатенко та ін.

Мета статті – проаналізувати нормативно-правову базу здійснення громадського контролю за